

EXEKUČNÁ TYPOLÓGIA NA POZADÍ GENÉZY RÍMSKEHO CIVILNÉHO PROCESU

EXECUTION TYPOLOGY AGAINST THE BACKGROUND OF THE GENESIS OF THE ROMAN CIVIL PROCESS

Michal Turošík

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.svp.281-290>

Abstrakt

Nasledovný príspevok sa bude zaoberať konkrétnymi typovými formami exekúcie, ktoré sa formovali na pozadí vývoja rímskeho civilného procesu. Ako je všeobecne známe civilný proces sa v rímskom práve vyvíjal v troch základných štádiách. Autor sa v príspevku pokúsi podať stručný ale komplexný prehľad spôsobov výkonu rozhodnutia v jednotlivých etapách vývoja rímskeho civilného procesu.

Kľúčové slová

manus iniectio, exekúcia, formulový, majetkový, proces

Abstract

The following article will deal with specific types of execution, which were formed on the background of the development of the Roman civil process. As is well known, the civil process in Roman law developed in three basic types. In the article, the author will try to give a brief but comprehensive overview of the ways of enforcing the decision in the various stages of the development of the Roman civil process.

Key words

manus iniectio, execution, formular, property, procedure

Rímske právo podobne ako súčasné právne poriadky chránilo subjektívne práva ich nositeľov, a to nielen prostredníctvom garantovania právnej ochrany vo formy žalôb, ale aj prostredníctvom výkonu rozhodnutia, ktoré odmietol po kondemnačnom rozsudku povinný plniť. Zaujímavým faktom je, že podobne ako sa vyvíjal civilný proces, vyvíjala sa aj exekučná ochrana oprávnených. Každý vývojovo odlišný typ civilného procesu priniesol nové prvky aj vo vývoji exekúcie.

Prvý vývojový typ rímskeho procesu je známy ako legisakčné konanie, pozostávajúce zo systému 5 žalôb. Prvé tri z týchto žalôb slúžili na klasickú ochranu ohrozených alebo poškodených záujmov subjektov práva. Zvyšné dve boli koncipované ako prostriedky na uplatnenie nevykonaného rozhodnutia. Išlo o žaloby *legisactio per manus iniectioem* a *legis actio per pignoris capionem*.

Ako už napovedá názov prvej z vyššie uvedených exekučných žalôb, ide o žalobu ktorej základom bolo starorímske zmocnenie sa osoby do „područia“, *manus iniectio*. Na rozdiel od súčasnej formy výkonu právoplatných rozhodnutí, ktorá spočíva najmä v majetkovej exekúcii ako logického dôsledku nedotknuteľnosti osoby, vývoj základných práv jednotlivca v otrokárskejších štátoch samozrejme v tomto období dovoľoval siahnuť aj po osobnej, či možno dokonca povedať telesnej zodpovednosti za nesplnenie povinnosti vyplývajúcej z právneho alebo protiprávneho úkonu či súdneho rozhodnutia. Priebeh nastúpenia tejto zodpovednosti, teda samotného aktu *manus iniectio* upravuje už zákon 12 tabúl prostredníctvom 3 tabule.¹

Samotné podružie, *manus iniectio* prichádzalo do úvahy v troch prípadoch. V prvom prípade išlo o situáciu kedy bol zodpovedný odsúdený na plnenie. V druhom prípade povinný sám uznal nárok žalobcu resp. oprávneného². Posledným prípadom prípustnosti výkonu rozhodnutia bola situácia, ak bola jeho zodpovednosť nepochybná, aj napriek absencii rozsudku či dokonca samotnej žaloby, nakoľko ju potvrdil prétor už v konaní *in iure*. Spoločným menovateľom všetkých troch situácií, kedy následne mohlo dôjsť k výkonu rozhodnutia bola absencia jeho dobrovoľného výkonu. Lehota dobrovoľného plnenia povinností bola v uvedených prípadoch v zásade 30 dní. Táto bola stanovená už samotným Zákonom 12 tabúl takto: „Tým, ktorí uznali dlh a boli riadne odsúdení, nech je daných zákonných 30 dní“³. Ak sa tak nestalo, teda plnenie nenastalo alebo sa neplnilo riadne, predviedol oprávnený zodpovedného pred prétorom, ktorý mohol vysloviť potvrdenie, čím akt osobnej exekúcie získal podľa autora legitímáciu, nakoľko bol potvrdený prétorom ako zástupcom štátu. O tomto potvrdení sa budeme zmieňovať nižšie. Oprávnený vykonal symbolický akt polozenia ruky (*manus*) na povinného a vyriekol nasledovnú formulu: „*quod tu mihi iudicatus sive damnatus*

¹ LEX DUODECIM TABULARUM, Tabula III., 1-6 In: SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004, str. 33

² Napr. prostredníctvom *confessio in iure*

³ LEX DUODECIM TABULARUM, Tabula III., 1 In: SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004, str. 33

*es sestertium decem milia, quod non solvisti, obeamrem ego tibi sestertium decem milium iudicati manum inicio*⁴.⁵

Vyrieknutie tejto formulky bolo prípustné iba ak plnenie, ktoré nebolo dobrovoľne plnené spočívalo v peniazoch. Ak tomu tak nebolo, muselo vykonávaciemu konaniu predchádzať oceňovacie konanie *arbitrium litis aestimandae*, na základe ktorého sa stanovila hodnota predmetného plnenia. Táto zásada súvisela s princípom oceníteľnosti plnenia. Len také plnenie mohlo byť predmetom záväzku, ktoré bolo možné oceniť v peniazoch. V podobnom duchu platila aj procesná zásada na základe ktorej každý rozsudok musel znieť na peniaze⁶. Po vyrieknutí formulky a dokončení *manus iniectia* sa spod područia povinný nemohol oslobodiť prostredníctvom vlastného konania. Možno tak povedať, že na základe vykonávacieho konania došlo k obmedzeniu spôsobilosti právne konať a insolventný dlžník sa ocitol v moci oprávneného. V súlade s vyššie spomenutými podmienkami sa personálna exekúcia vykonávala 30 dní po rozsudku, či uznaní žalobcovho nároku. Dlžník mal ďalších 60 dní, počas ktorých mohol byť podľa vôle žalobcu spútaný okovami: „...spūta ho bud' povrazom, alebo okovami nie ťažšími ako 15 libier, alebo ak bude chcieť, ľahšími.“⁷. Počas tejto doby sa už dlžník nemohol vykúpiť sám, ale len prostredníctvom tretej osoby (*vindex*). Tento mohol vstúpiť do exekučného konania ako intervenujúci na strane dlžníka a formálne odbiť položenú ruku (*manum depellere*). Týmto úkonom vstúpil do sporového konania so žalobcom o zmocňovacie právo na osobu dlžníka. Ak vyhral *vindex*, bol dlžník voľný. Ak však prehral, suma výkupného sa zdvojnásobila (*infitiando lis crescit in duplum*). Neodôvodneným spochybňovaním sa predmet sporu násobí, čo nazývame tzv. litiskrescenzia.⁸ Zdvojnásobenie hodnoty ako následok nepremysleného konania, možno v rímskom práve badať ako častú formu sankcie. Okrem popisovaného pokusu o vykúpenie, sa s touto sankciou môžeme stretnúť aj pri neodôvodnenom popieraní žaloby kedy sa žalobný úmysel zdvojnásobí. Zdá sa že, že Rimania túto formu sankcie používali ako určitý typ prevencie, pred nepremyslenými pokusmi subjektov práva o zmenu práv a povinností, ktoré samozrejme vyvolávali náklady, nakoľko tu dochádzalo k zbytočnej a bezvýslednej aktivite nielen na strane procesných strán (prípadne

⁴ v prípade, že išlo o situáciu, kedy bola zodpovednosť povinného nepochybná aj napriek odsudzujúcemu rozsudku sa výraz *iudicati* nahrádzal spojením *pro iudicato*

⁵ „...pretože si mi bol odsúdený na zaplatenie 10 000 sesterciov, a pretože si nezaplatil, pokladám na základe rozsudku na 10 000 sesterciov ruku na teba...“ G.4, 21

⁶*omnis condemnatio pecuniaria est*

⁷LEX DUODECIM TABULARUM, TABULA III. 3 In: SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004, str. 33

⁸ KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 203

tretej osoby), ale aj na strane préтора. Takáto forma sankcie mala podľa názoru autora podporiť hospodárnosť konania.

Osobitným prípadom bolo tzv. *manus iniectio pura*. V tomto prípade nepotreboval dlžník na odvrátenie „položenej ruky“ žiadnu tretiu osobu, ale bol spôsobilý sám dosiahnuť tento stav, teda sa z *manus iniectia* vykúpiť.

Samozrejme mohla nastať aj opačná situácia, a síce, že *manus iniectio* nedokázal odvrátiť povinný sám, ani prostredníctvom tretej osoby. V takomto prípade prétor skúmal či boli podmienky tohto inštitútu skutočne splnené. Ak zistil pozitívny výsledok, pririekol osobu insolventného dlžníka oprávnenému do svojej moci. Prétor v prípade potreby mohol vysloviť aj formálne potvrdenie tohto úkonu, *addictio*. Toto potvrdenie sa však udeľovalo iba v prípade splnenia 3 podmienok :

- a) oprávnenie zmocniť sa osoby podraďujúceho sa subjektu muselo byť nepopierateľné. Tak tomu to bolo, ak bolo toto oprávnenie potvrdené odsudzujúcim rozsudkom, alebo ručiaci dobrovoľne uznal nárok protistrany, prípadne ak bolo zo skutkového stavu veci toto oprávnenie bez akýchkoľvek pochybností jasné.⁹ Posledný prípad vystihujú najmä situácie, keď zodpovednosť podraďujúcej sa osoby pochádza z librálnych zaväzovacích úkonov.
- b) druhou podmienkou bola už spomínaná pevne stanovená suma výkupného. To znamená, že ak bolo zmocnenie sa osoby následkom napr. poškodenia veci, musel byť konkrétne vyčíslený rozsah škody, ktorá mala byť nahradená prostredníctvom výkupného. Ak bolo predmetom žaloby iné plnenie, stanoveniu sumy muselo predchádzať tzv. oceňovacie konanie, v ktorom sa nerozhodovalo o merite veci, teda či bol alebo nebol spáchaný skutok, ktorý sa vyčítal žalovanému, ale išlo tu o výšku rozhodnej sumy, ktorá bola požadovaná ako výkupné.
- c) Treťou podmienkou udelenia súhlasu magistrátu s výkonom osobnej exekúcie bolo uplynutie lehoty 30 dní, ktorá ako sme spomínali slúžila odsúdenému dlžníkovi ako lehota dobrovoľného plnenia. Slúžila odsúdenému dlžníkovi na zaplatenie predmetnej sumy, prepustenie či iné vyrovnanie sa so žalobcom.

⁹KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 204

Pokiaľ výkupné nebolo zaplatené, musel žalobca dlžníka predviesť prétorovi¹⁰ a verejne vyhlásiť dlhovanú čiastku. Okrem okov však musel žalobca povinného vyživovať. Podľa Zákona 12 tabúl bol žalobca v prípade, že sa povinný nebude vyživovať sám, nútený dávať mu „libru múky“ alebo aj viac.¹¹ Následne ho musel po tri za sebou nasledujúce trhové dni, predviesť pred prétorom na súdne pódium. Tam muselo byť verejne oznámené, aká je dlžná suma, za ktorú mohol byť tento vykúpený. Ak sa počas týchto troch dní nenašiel nikto, kto by povinného vykúpil, mohol ho oprávnený formálne odvieť za riekou Tiber¹², čím sa stal tento jeho otrokom. Ako takého ho mohol predať, a tak uspokojiť svoje záväzky. Starorímske právo hovorilo aj o usmrtení.¹³ Zákon 12 tabúl ho konkrétne uvádza v poslednom ustanovení, kde sa hovorí: „Tretieho trhového dňa, nech ho rozsekajú na časti. Ak si useknú menej, či viac, nech im to nie je na škodu.“¹⁴ Naráža sa tu v prvom rade na lehotu spomínanú lehotu troch dní, počas ktorých je insolventný dlžník predvádzaný na trh a pred prétorom ako sme sme spomínali vyššie. Samozrejme najdrastickejšie vyznieva ustanovenie, podľa ktorého, ak bolo na oprávnenej strane viacero subjektov, každý si mohol z dlžníka useknúť ľubovoľne veľký kus tela. Max Kaser však k tomuto ustanoveniu dodáva, že sa jedná o veľmi záhadné a určite diskutabilné ustanovenie¹⁵. Neisté je podľa neho to, či sa skutočne jedná o delenie tela dlžníka. Pripúšťa, že by sa v tomto zmysle mohlo jednať aj o prípadné delenie dlžníkovho majetku (samozrejme ak nejaký mal). Treťou možnosťou, ktorú Kaser vníma je delenie kúska medi, ktorá bola použitá pri mancipácii ako akte *per aes et libram*. Ako sám priznáva, v tomto prípade neexistuje uspokojivá odpoveď, ktorá by poskytovala presvedčivé argumenty na základe ktorých by sa dalo prikloniť ku ktorejkoľvek možnosti. Ak sa skutočne jednalo o delenie mŕtvoly mohlo takéto ustanovenie pôsobiť v mnohých smeroch motivujúco. Už samotný strach pred smrťou a potupením, bol motiváciou dlžníka, aby sa nezdĺžoval alebo v prípade svojej insolventnosti, aby sa pokúsil primäť iného, aby plnil. V prípade pozdržania vydania mŕtvoly dlžníka a jej delenia mohlo ísť podľa Kasera o motiváciu príbuzných alebo priateľov dlžníka na uspokojenie veriteľa alebo veriteľov. Týmto by mohli dosiahnuť vydanie mŕtvoly na jej

¹⁰prípadne inému magistrátovi

¹¹LEX DUODECIM TABULARUM, TABULA III. 4 In: SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004, str. 33

¹²použitie formálneho trans Tiberim označovalo vznik otroctva slobodného insolventného dlžníka

¹³BARTOŠEK M: *Encyklopedie římského práva*. Praha: ACADEMIA, 1994

¹⁴LEX DUODECIM TABULARUM, TABULA III. 6 In: SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004, str. 33

¹⁵KASER M. , KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 203

klasické pochovanie v zmysle sakrálnych tradícií a ustanovení¹⁶. Podľa autora tejto práce je však táto domnienka správna, len ak by sa jednalo o vydanie mŕtvolky za čiastočné uspokojenie veriteľov. Ak by totiž príbuzní dlžníka mali možnosť uspokojiť veriteľa, je možné domnievať sa, že by tak urobili ešte v čase keď bolo možné dlžníka vykúpiť živého prostredníctvom tretej osoby.

Už čoskoro po vydaní zákona 12 tabúl sa udomácnila prax, že dlžník si mohol sumu výkupného u žalobcu aj odpracovať. Vyššie spomenuté neľudské zaobchádzanie s dlžníkom pri osobnej exekúcii však odstránil až *Lex Poetelia* v roku 326 pn.l, ktorý sa označuje ako jeden zo základných vývojových pilierov vo vzťahu k rímskym obligáciám.¹⁷

Podľa nášho názoru pôsobilo *manus iniectio* skutočne motivujúco. Táto hrozba prepadnutia do moci iného sa zdala byť dobrým dôvodom ako prinútiť dlžníka hľadať iné východiská, ako osobný výkon rozhodnutia. Samozrejme v istých prípadoch sa mohlo stať, že ani veriteľ nemal záujem na usmrtení dlžníka, ktoré mu v konečnom dôsledku nemuselo priniesť náhradu plnenia, ktoré mu dlžník dlhoval. Osobná exekúcia bola veľmi nepraktickou aj z iného dôvodu. Rebro a Blaho vidia jej nevýhodu najmä v tom, že keďže bola naviazaná na osobu dlžníka, ten mnohokrát jednoducho utiekol, a tak sa stala jednoducho nevykonateľnou. Preto Rimania hľadali iné východiská ako vykonať rozhodnutie, pričom genéza postupovala smerom k majetkovej exekúcii, ktorá je príznačná aj pre dnešok.

Ďalším vývojovým typom rímskeho civilného procesu bol tzv. formulový proces. Je preň typické, že napriek tomu, že dvojdelenie procesu na štádium *in iure* a štádium *apud iudicem* zostalo zachované, úloha prétora sa značne posilnila a aj keď nerozhodoval o samotnom nároku, mal rozsiahle právomoci, ktoré mohli viesť k ukončeniu sporu už v prvom štádiu rímskeho civilného procesu¹⁸. Rovnako modifikáciou prešlo aj exekučné konanie, resp. výkon rozhodnutia. Za najdôležitejší prínos je formulového procesu v oblasti exekúcii môžeme jednoznačne označiť značný posun smerom k majetkovej exekúcii. Úkony (*missio in bona*) zabezpečujúce zabratie majetku prostredníctvom vykonávacieho konania môžeme hľadať najmä v prétorskej činnosti, ktorá ako je známe veľmi podstatne ovplyvňovala rímske právo a dokonca vytvorila jeho samostatnú vetvu *ius honorarium*. Veľmi podstatným faktom je, že

¹⁶ KASER M., KNÜTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008, str. 204

¹⁷ LIEBS D.: *Römisches Recht*. Göttingen: VANDENHOEN & RUPRECHT, 1999, str. 90

¹⁸ Vďaka tomu je možné konštatovať, že mnohé sporové situácie boli ukončené ešte skôr než sa dostali pred sudcu. Prétor tak zabezpečoval efektívnu selekciu konaní, čím sa dosiahlo značne zrýchlenie konaní pred sudcom, keďže mnohé spory boli ukončené už pred samotným magistrátom. Niektoré inštitúty sa z tohto obdobia zachovali až podnes a poznáme ich aj v modernom sporovom konaní. Ide napr. o tzv. prétorský zmier. Pozri napr. TUROŠÍK M.: *Roman law*. Banská Bystrica: UNIVERZITA MATEJA BELA, 2013. str. 45

majetková exekúcia v období klasického práva (teda v období používania najmä formulového procesu) bola zameraná na celý dlžníkov majetok, ktorý bol v rámci jedného konania zhodnotený v prospech všetkých veriteľov. Išlo teda o generálnu exekúciu majetku, ktorú je možné nazvať aj akousi rímskou formou konkurzu. Osobitná exekúcia, teda taká, ktorej predmetom boli jednotlivé predmety s cieľom pripadnúť v prospech konkrétnej osoby bola len využívaná len výnimočne v prospech osôb, ktoré požívali osobitnú ochranu.

Výkon rozhodnutia vo formulovom procese začínal podaním žiadosti magistrátovi, aby mu bola garantovaná žaloba *actio iudicati*. Exekučné konanie teda začínalo podaním samostatnej žaloby. Je to dôsledok rímskeho žalobno-právneho myslenia, kedy Rimania každému subjektívnemu právu priznávali samostatnú žalobu. Uvedená žaloba bola prostriedkom veriteľa (oprávneného) voči dlžníkovi (povinnému z rozhodnutia). Pri podaní tejto žaloby bolo nutné skúmať oprávnenosť titulu jej podania, teda najmä rozsudok, prípadne rozhodnutie z uznania nároku či prísahy, ktorou bolo na rozdiel od súčasnosti v Ríme možné ukončiť sporovú situáciu. Samozrejmosťou je, že aj v rímskom práve bolo nutné, aby povinnému bola garantovaná aj v tomto type procesu lehota na dobrovoľné plnenie. Podobne ako tomu bolo v legisakčnom procese, základnou lehotou, s ktorou mohol povinný pri plnení svojich povinností počítať, bolo 30 dní. Ak bola podaná žaloba *actio iudicati*, je logické sa domnievať, že podobne ako v primárnom sporovom konaní, aj tu mohol žalovaný/povinný podať námietku prípadne popierať žalobcov nárok. Stávalo sa to však veľmi výnimočne, nakoľko sa jednalo o konanie o výkone rozhodnutia a povinný si uvedomoval, že prípadným neodôvodneným popieraním nároku sa dostával do rizika tzv. *litiskrescencie*, teda mohol byť v konečnom dôsledku odsúdený na dvojnásobok hodnoty sporu.

Ak teda v exekučnom konaní došlo k uznaniu žalobcovho nároku, prípadne k jeho potvrdeniu bolo zrejmé, že veriteľ má právo na výkon rozhodnutia. Jeho ďalším krokom bolo vzniesť nárok k exekúcii. Veľmi dôležitým faktorom je, že veriteľ mohol navrhnúť okrem majetkovej exekúcie aj osobnú exekúciu. Napriek tomu, že tvrdíme, že už v tomto období sa ťažisko výkonu rozhodnutia prenieslo k majetkovej exekúcii, takáto forma exekúcie pretrvávala a zachovala počas celého antického obdobia. Jej význam sa však posunul z hlavnej formy výkonu rozhodnutia na akúsi hrozbu, ktorou bol dlžník nútený podrobiť sa majetkovej exekúcii. Ak by tak totiž neučinil, mohol sa vystaviť riziku osobnej exekúcie so všetkou tvrdosťou, ktorú sme popísali vyššie. Majetková exekúcia vo formulovom procese začala zabrátiť majetku prostredníctvom dekrétu vydávaného prétorom. Magistrát ním vyhlasuje, že

bona possideri proscripti venire iubere, teda že majetok sa zabavuje z držby vlastníka, je spísaný a bude predaný. Tento majetok sa prizná do držby veriteľa (*missio in bona*), ale len za účelom jeho správy (*rei servandae causa*) a výkonu starostlivosti nad ním, teda toho, čo v iných prípadoch zabezpečuje správca majetku (*curator bonorum*). Takéto verejné prehlásenie (*proscriptio*) má za cieľ publikáciu výkonu rozhodnutia, na základe ktorej sa mohli prihlásiť aj iní veritelia dlžníka, aby dosiahli uspokojenie svojej pohľadávky. Lehota na prihlásenie pohľadávok bola v zásade stanovená na 30 dní. Po uplynutí tejto lehoty sa bude dlžník považovať za zbaveného cti (*infamis*). Následne prétor zvolal všetkých veriteľov, ktorí si prihlásili svoje pohľadávky. Títo si spomedzi seba vybrali konateľa (*magister bonorum*), ktorého úloha bola predaj zhabaného majetku. Spôsobom predaja tohto majetku bola aukcia. Táto sa však nespravovala kritériom najvyššej ceny, ale kritériom ponuky najvyššieho podielu uspokojenia veriteľských pohľadávok. Víťazstvo urobilo z kupca tzv. *bonorum emptor*, teda toho kto sa zmocnil konkurznej podstaty, vydražiteľa dlžníkovho majetku.¹⁹ Dražby boli v Ríme veľmi obľúbené, podobne boli uspokojované pohľadávky nielen zo civilných sporových konaní, ale napríklad aj z nezaplatených daní. Účastníci dražby boli motivovaní faktom, že častokrát hodnota zaplatenej sumy veriteľom prevyšovala nadobudnuté aktíva. Nadobúdateľ vydraženého majetku sa v rímskom práve považoval za právneho nástupcu pôvodného dlžníka a hľadelo sa naň ako na dediča (*ficto se herede*). Preto mu boli priznané žaloby, ktoré by z tohto majetku prislúchali aj dlžníkovi, a to pomocou žalobnej formuly *formula fictia*. Najdôležitejšou bola žaloba *actio Serviana*. Rovnako tak však proti nemu mohli smerovať všetky žaloby, spojené s nadobudnutým majetkom, ktoré mohli smerovať aj voči dlžníkovi. Išlo napr. o tzv. *actio Rutiliana*²⁰, žalobu so zámenou subjektov, kde sa v intencii a v časti *demonstratio* síce uvádzal pôvodný dlžník, ale v rozsudku sa už ako povinný uviedol vydražiteľ. Ak sa zistilo, že dlžník sa do rizika exekúcie dostal bez vlastnej viny, mohol sa hrozbe osobnej exekúcie, alebo majetkovej exekúcii sporej s infámioou vyhnúť tak, že majetok dobrovoľne odstúpil veriteľom (*cessio bonorum*)²¹. Takýto postup však musel byť oznámený magistrátu a ten ho musel schváliť²². Výnimočne rímske právo pripúšťalo aj výkon rozhodnutia na jednotlivých veciach. Išlo tzv. *distractio bonorum*, teda úkon pri ktorom boli predávané

¹⁹ K tomu pozri G. 3, 79

²⁰ žaloby *actio Serviana* ako aj *actio Rutiliana* spomína aj Gaius vo fragmente: G. 4, 35

²¹ G. 3, 78

²² Pre dlžníka mohol takýto postup znamenať, že následne mohol časovo neobmedzene uplatňovať inštitút *beneficium competentiae*, čo znamenalo výsadu dlžníka byť odsúdený len do výšky svojho majetku. K tomu pozri: D. 42, 3, 4

jednotlivé veci dlžníka tak dlho, kým z predaja nebola vyzbieraná potrebná dlžná suma. Takýto osobitný postup sa však používal len veľmi zriedkavo. Príkladom mohli byť napríklad senátori, ktorých chcelo právo v prvom rade chrániť od zbavenia cti, *infamie*²³.

Záverom je nutné poukázať aj na posledný vývojový typ rímskeho civilného procesu, ktorým bol tzv. kogničný proces. Tento priniesol do procesného práva mnoho podstatných zmien, medzi iným odstránenie dvoch štádií sporového konania. V oblasti exekúcie došlo takisto k veľmi podstatným zmenám. Azda najdôležitejšou bolo odpadnutie exekučnej žaloby. Exekúciu v tomto type civilného procesu povoľoval ten istý sudca, ktorý vyniesol kondemnačný rozsudok. Jej realizáciou bol poverený osobitný súdny vykonávateľ tzv. *executor*, ktorý mal k dispozícii aj donucovaciu štátnu moc (*manu militari*). Podobne ako v predchádzajúcich dvoch prípadoch boli používané obe formy exekúcie, pričom ťažisko už samozrejme pretrvávalo na majetkovej exekúcii. Osobná exekúcia sa využívala najmä u nemajetných osôb. Významnou zmenou bolo, že univerzálna exekúcia majetku bola používaná oveľa zriedkavejšie a dôraz pri výkone rozhodnutia sa kládol na singulárnu exekúciu. Tá sa realizovala pomocou zhabania určitých konkrétnych vecí (*missio in rem*) alebo prostredníctvom vytvorenia záložného práva (*pignus in causa iudicati captum*).

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY A PRAMEŇOV

D. 27, 10, 5

D. 42, 3, 4

D. 42, 4, 7, 11

D. 42, 7, 5

G. 3, 78

G. 3, 78

G. 3, 79

G.4, 21

BARTOŠEK M: *Encyklopedie římského práva*. Praha: ACADEMIA, 1994

KASER M. , KNÚTEL R.: *Römisches Privatrecht*. München, C.H. BECK, 2008

LIEBS D.: *Römisches Recht*. Göttingen: VANDENHOEN & RUPRECHT, 1999

²³ K tomu pozri: D. 42, 4, 7, 11 alebo D. 42, 7, 5 prípadne D. 27, 10, 5

PRÁVNE ROZPRÁVY ON-SCREEN II. – Sekcia verejného práva

online vedecká konferencia - 13. november 2020

SKŘEJPEK M.: *Prameny římského práva*. Praha. LEXIS NEXIS, 2004

TUROŠÍK M: *Roman law*. Banská Bystrica: UNIVERZITA MATEJA BELA, 2013